

Rok 2016

DOČASNÉ VYROVNÁVACIE OPATRENIA

Adresátmi dočasných vyrovnávacích opatrení (ďalej v texte ako „DVO“) sú skupiny osôb, ktoré sú v dnešnej spoločnosti nositeľmi určitých znevýhodnení, vyplývajúcich z dôvodu rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia.

Stredisko sa vo svojich Správach o ĽP každoročne venuje hodnoteniu DVO. Zameriava sa predovšetkým na projekty DVO, prípadne na projekty s určitými znakmi DVO, nakoľko ide o nástroj, ktorý pri správnom nastavení, dokáže efektívne eliminovať alebo odstrániť znevýhodnenia vyplývajúce z určitých diskriminačných dôvodov. Konkrétnymi znakmi DVO a ich uchopením v legislatíve v SR sa Stredisko venovalo už vo svojich predchádzajúcich Správach o ĽP (najmä Správa o ĽP za rok 2014).

Stredisko aj tento rok oslovilo vybrané ústredné orgány štátnej správy, ako aj ďalšie relevantné subjekty s otázkami týkajúcimi sa prijímania a realizácie projektov DVO v roku 2016, alebo ich prípadnej spolupráce na takýchto projektoch. Cieľom Strediska je poskytnúť prehľad o realizovaných projektoch, pretože projekty DVO môžu byť efektívne a účinné jedine v prípade ich systematického uplatňovania.

Subjekty v zmysle § 8a ods. 1, ktoré prijali DVO, sú v zmysle § 8a ods. 4 ADZ povinné podávať o realizovaných DVO Stredisku správy. Stredisko konštatuje, že za rok 2016 mu nebola doručená žiadna správa o realizovanom projekte DVO z vlastnej iniciatívy povinného subjektu. Subjekty (najmä ústredné orgány štátnej správy) informujú o prijatých projektoch, ktoré vyhodnotili ako DVO prostredníctvom odpovedí na otázky každoročne zasielané Strediskom.

Projekty a programy s črtami dočasných vyrovnávacích opatrení realizované v roku 2016

Projekty, o ktorých Stredisko informovalo vo svojej Správe o ĽP za rok 2015 vo väčšine prípadov pokračovali obdobným spôsobom aj v roku 2016. Informácie o niektorých projektoch, ktorým sme pravidelne venovali priestor v tejto časti Správy o ĽP, sme sa tohto roku rozhodli

nezaradiť, pretože informácie o nich možno nájsť už v Správach o ĽP za minulé roky. Okrem toho ide o projekty, ktoré podľa Strediska nevykazujú znaky DVO a do tejto časti bývali zaradené z dôvodu ich nesprávneho priradenia k DVO zo strany ich prijímateľa a z dôvodu existencie určitého spoločného znaku s DVO.

Stredisko tu neuvádza ani všetky projekty a programy, o ktorých mu oslovené subjekty poskytl informácie, ako o prijatých alebo realizovaných DVO v roku 2016, pretože viaceré vôbec nevykazovali znaky DVO.

Z uvedeného vyplýva, že kompetentné subjekty problematike DVO stále nerozumejú a napriek niekoľkoročnej legislatívnej úprave s ňou majú problémy.

Stredisku boli poskytnuté nasledovné informácie o projektoch realizovaných v roku 2016.

Projekt Zdravé komunity

Národný projekt (ďalej v texte len „NP“) Zdravé komunity pokračoval v realizácii aj v roku 2016. Hlavným cieľom projektu je zlepšiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu, vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti a zdravotníckej osvetu a znížiť rozdiel v zdravotnom stave medzi Rómami a väčšinou populáciou.

Projekt má aj sekundárne ciele. Napríklad zvýšiť zamestnanosť a kvalifikovanosť obyvateľov a príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít alebo zvýšiť pozitívne efekty na správanie obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít.

Projekt sa realizuje prostredníctvom zdravotnej mediácie ako druhu komunitnej práce, ktorý angažuje a vzdeláva jednotlivcov-laikov z cieľových komunít. Projekt teda pokračuje naďalej tak, ako bol nadstavený, čo zodpovedá aj odporúčaniam Strediska uvedenému v Správe o ĽP za rok 2015 – teda zotrvať v realizácii projektu, nakoľko ide o potrebný projekt s dobre vytýčenými cieľmi a efektívnym spôsobom realizácie.

Projekt však so sebou prináša aj určité riziká, o ktorých sme už informovali aj v minuloročnej správe. Odporúčania ohľadom projektu preto zostávajú rovnaké, a to v realizácii projektu pokračovať, avšak dôsledne monitorovať činnosť asistentov osvetu zdravia a zabezpečiť ich ochranu pred ich možným zneužívaním nad rámec ich pracovnej činnosti.

Pozitívnou informáciou je, že je naplánované financovanie projektu aj po skončení čerpania prostriedkov z Európskeho sociálneho fondu, t. j. po roku 2023. Má to byť formou pokračovania v projekte v rámci príspevkovej organizácie Zdravé regióny, kedy by sa finančné prostriedky mali čerpať už zo štátneho rozpočtu. Udržateľnosť projektu je podľa nášho názoru

veľmi dôležitá, napriek tomu, že znakom projektu DVO je jeho dočasnosť. Aby sa dosiahli dlhotrvajúce výsledky je potrebné dlhšie pôsobenie asistentov osvetly v marginalizovaných komunitách. Pri príliš skorom skončení projektu by mohlo dôjsť k zmareniu jeho výsledkov.

Projekty balíka Take away

ÚSV SR pre RK poskytol Stredisku informácie o Stratégii pre integráciu Rómov do roku 2020, o ktorej sa vyjadril, že predstavuje systém DVO. Jej súčasťou boli aj akčné plány, ktoré boli neskôr aktualizované. V roku 2015 a 2016 prebiehal proces prípravy nových akčných plánov, zameraných na integráciu Rómov do roku 2020, a to pre roky 2016 až 2018 pre oblasti vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie a finančné začlenenie, pričom by mal vzniknúť ďalší akčný plán na roky 2019 - 2020.

ÚSV SR pre RK nadväzujúc na uvedenú dokumentáciu v roku 2016 pokračoval v prípravných aktivitách smerujúcich k spusteniu balíka Take away, ktorý spája viaceré NP zamerané na integráciu Rómov. Tieto NP bude môcť realizovať 150 obcí, ktoré boli do projektov zaradené na základe tzv. indexu podrozvinutosti. Vychádzalo sa pritom z Atlasu rómskych komunit na Slovensku 2013. Zaradené boli tie obce, v ktorých boli identifikované rómske komunity s najhoršou životnou úrovňou.

V rámci balíka sa bude konkrétne realizovať NP Terénna sociálna práca a terénna práca v obciach s prítomnosťou MRK I. Jeho cieľom je zvýšiť účasť najviac znevýhodnených a ohrozených osôb na živote v spoločnosti prostredníctvom systematickej podpory a podpory inovácií terénnej sociálnej práce. Špecifickým cieľom projektu je zvýšiť začlenenie marginalizovaných Rómov do všetkých sfér spoločnosti, vrátane uplatnenia sa na trhu práce.

Ďalším projektom v balíku je NP Komunitné centrá v mestách a obciach s prítomnosťou MRK I. Komunitné centrá budú poskytovať rómskym aj nerómskym obyvateľom obcí možnosti spoločných sociálnych aktivít vrátane neformálneho vzdelávania a trávenia voľného času pre deti, mládež a dospelých, podporu pri komunitnom organizovaní, riešení konfliktov a problémov spojených s bývaním, medziľudskými vzťahmi, ako aj osvetovú a preventívnu činnosť. Tieto aktivity prispievajú k zvyšovaniu uplatniteľnosti osôb na trhu práce, sociálnemu začleňovaniu, ako aj k prevencii a riešeniu interetnických sporov a napätia v obciach s MRK.

Ďalším projektom z tohoto balíka je NP Podpora predprimárneho vzdelávania detí z MRK I. Je zameraný na zvýšenie počtu detí z MRK navštevujúcich materskú školu a má

prispieť k zlepšeniu predpokladov na ich úspešné zvládnutie vyšších stupňov vzdelania, ktoré v dlhodobom horizonte majú byť nápomocné pri ich začleňovaní sa na trhu práce.

V rámci týchto troch NP došlo v roku 2016 k prípravným činnostiam, pripravovali sa nové pracovné miesta pre terénnych a sociálnych pracovníkov, asistentov osvetu, odborných zamestnancov a odborných pracovníkov pre komunitné centrá.

Do balíka patrí aj NP Podpora vysporiadania pozemkov v MRK a NP Monitorovanie a hodnotenie politík zameraných na sociálne začleňovanie marginalizovanej rómskej populácie. V súvislosti s realizáciou týchto projektov pripravuje Sprostredkovateľský orgán pod MV SR výzvy.

Stredisko pozitívne hodnotí spojenie viacerých projektov do jedného balíka, čo by mohlo byť prínosom z hľadiska koordinovania efektívnej a systematickej práce s príslušníkmi a príslušníčkami MRK. Týmto spôsobom boli smerované aj odporúčania Strediska pre tvorbu a realizáciu opatrení zameraných na rómsku menšinu v SR.

Vzhľadom na to, že balík bol v roku 2016 iba vo fáze príprav, bolo by predčasné projekty hodnotiť. Už teraz však možno konštatovať, že projekty sú zamerané na tie oblasti a ciele, v rámci ktorých by bolo možné dosiahnuť elimináciu sociálneho vylúčenia MRK a postupne odstraňovať ich znevýhodnenie a diskrimináciu. Inými slovami zameriavajú sa na kľúčové oblasti, čo Stredisko hodnotí pozitívne.

ÚSV SR pre RK poskytol Stredisku aj konkrétne informácie o financovaní daných projektov. Z týchto informácií vyplýva, že balík Take away má k dispozícii značné množstvo finančných prostriedkov zo zdrojov EÚ a preto dúfame, že tieto prostriedky, ako aj práca ľudí na tomto projekte budú využité efektívne a prinesú želané výsledky. V tomto kontexte je však potrebné si uvedomiť, že práca s MRK si vyžaduje vytrvalú, systematickú a dlhodobú aktivitu, aby sa dosiahli trvalé pozitívne výsledky.

Balík Take away, ako aj podporná dokumentácia k nemu v podobe stratégie a akčných plánov zaberala pomerne rozsiahle časové obdobie a určite aj nemalé finančné prostriedky. Stredisko preto predpokladá, že čoskoro bude prípravná činnosť ukončená a dôjde k samotnej realizácii projektov.

Pozitívne hodnotíme, že súčasťou balíka je aj projekt zameraný na monitorovanie a hodnotenie projektov, ktorý môže predstavovať účinný nástroj zabezpečovania požadovanej efektivity daných projektov.

8.1.3 Ďalšie podporné projekty na integráciu rómskej menšiny

ÚSV SR pre RK vo svojej odpovedi informoval Stredisko aj o vyhlásení výzvy MV SR na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok so zameraním na podporu prístupu k pitnej vode v prostredí separovaných a segregovaných marginalizovaných rómskych komunít.

Dotáciami boli v roku 2016 podporené aj viaceré projekty zo strany ÚSV SR pre RK, ktoré sa týkali podpory prístupu MRK k pitnej a úžitkovej vode, podpory miestnych komunikácií, budovania systémov prestupného bývania, misijnej práce, zamestnanosti a zamestnateľnosti a budovania partnerstiev a spolupráce pri riešení sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity.

Vzdelávanie Rómov - Projekt Aj ty máš šancu! a iné projekty zamerané na vzdelávanie Rómov

O projekte DVO s názvom Aj ty máš šancu! sme informovali už v Správe o LP za rok 2015. Tento projekt pokračoval v realizácii aj v roku 2016. Podstata projektu spočíva v podpore rómskych stredoškóľakov v podobe poskytnutia im bezplatných prípravných kurzov, zameraných na prijímacie skúšky na Ekonomickej univerzite v Bratislave (ďalej v texte ako „EUBA“). Uchádzači o štúdium však musia splniť všetky podmienky pre prijatie na štúdium. Úspešným rómskym uchádzačom o štúdium sa poskytne počas štúdia asistencia pri zorientovaní sa na škole a pomoc so štúdiom. Konečným cieľom projektu je, aby študenti úspešne doštudovali EUBA a po skončení štúdia si našli zamestnanie. Projekt je založený na osobnej podpore a asistencii. Projekt je organizovaný občianskym združením Centrum pre výskum etnicity a kultúry (ďalej v texte ako „CVEK“) v spolupráci s EUBA.

V akademickom roku 2015/2016 začali na EUBA študovať štyria rómsky študenti, ktorí dostali podporu cez tento projekt. Išlo o prvých úspešne prijatých študentov na EUBA, ktorí sa zapojili do projektu. Títo študenti naďalej pokračujú v štúdiu aj v akademickom roku 2016/2017. Na EUBA sa podľa vyjadrenia CVEK dobre uchytili a viacerí z nich si popri škole našli aj brigádu vo svojom odbore v účtovných firmách. Projekt študentom pomáha formou bezplatného doučovania matematiky, štatistiky a anglického jazyka.

V roku 2016 sa v rámci projektu začala príprava ďalších troch rómskych študentov z rómskeho gymnázia v Kremnici. Počas príprav sa jedna študentka rozhodla z dôvodu

náročnosti prípravy nepokračovať. Z dvoch zvyšných študentov úspešne absolvovala prijímacie skúšky jedna študentka.

Prípravu študentov na prijímacie skúšky na EUBA organizuje CVEK, pričom sa vyjadrilo, že problémom je nízka kvalita predchádzajúceho štúdia rómskych detí, ktoré študovali na segregovaných základných a stredných školách, kde sa takmer vôbec nevenovali matematike. Súčasne uviedlo, že študenti sú schopní sa matematiku naučiť, pokiaľ je im vysvetlená. Problémom však je nedostatok času, čo sa prejavilo tak, že pre akademický rok 2016/2017 úspešne absolvovala prijímacie skúšky na EUBA len jedna študentka. Táto študentka však napriek znevýhodneniu dosiahla na prijímacích skúškach dobré výsledky.

Na jeseň roku 2016 bolo spustené aj ďalšie kolo vzdelávacích príprav pre rómskych študentov na prijímacie konanie pre akademický rok 2017/2018, do ktorého sa zapojili ďalší ôsmi rómski študenti.

K vzdelávaniu rómskej menšiny v SR sa Stredisku vyjadrili aj ďalšie oslovené subjekty.

ÚSV SR pre RK informoval Stredisko o podpore projektu s názvom Mentorská a tútorská podpora pre rómskych študentov stredných škôl, ktorý realizovala Nadácia Rómsky vzdelávací fond ako organizačná zložka zahraničnej nadácie Roma Education Fund. Stredisko však nedostalo informácie o tom, aké sú výsledky projektu, koľko študentov sa zapojilo a v čom spočívala podpora študentov. Preto nedokáže uvedený projekt zhodnotiť.

ÚSV SR pre RK ďalej informoval o tom, že akčný plán pre integráciu Rómov do roku 2020 pre roky 2016 – 2018 obsahoval aj opatrenia ohľadom vzdelávania Rómov.

Konkrétne ide o:

- opatrenia na podporu budovania infraštruktúry materských škôl a odstraňovania finančných bariér v predprimárnom vzdelávaní rómskych detí;
- opatrenia na podporu výchovy a vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v celodennom výchovno-vzdelávacom systéme;
- opatrenia poskytujúce tzv. „druhú šancu“ tým mladým ľuďom, ktorí povinnú školskú dochádzku ukončia bez získania nižšieho stredného vzdelania;
- opatrenia smerujúce k podpore plynulého prechodu žiakov na stredoškolské štúdium, a to vďaka posilneniu personálnych a odborných kapacít výchovných a kariérových poradcov a podporou rovesníckych, mentorských a tútorských programov;
- zníženie finančných bariér spojených so štúdiom na stredných školách a motivovaním študentov na ďalšie štúdium poskytovaním prospechových štipendií;

- posilnenie odborného a materiálneho zázemia na vyučovanie rómskeho jazyka a literatúry a posilnenie škôl, ktoré tento vyučovací predmet realizujú;
- zabezpečenie kvalifikovaného a citlivého diagnostikovania rómskych žiakov a rozlišovania špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb vyplývajúcich zo sociálneho znevýhodnenia od tých, ktoré sú dôsledkom fyzického či mentálneho postihnutia;
- vybudovanie inštitucionálneho, odborného a finančného zázemia na podporu inkluzívneho vzdelávania všetkých detí a žiakov v materských, základných a stredných školách na Slovensku.

Na programy so znakmi DVO realizovaných v oblasti vzdelávania sa Stredisko dopytovalo aj MŠVVaŠ SR, ktoré sa vyjadrilo, že v roku 2016 neprijalo žiadny projekt ani opatrenie, ktoré by malo znaky DVO.

Informovalo však o určitých aktivitách týkajúcich sa vzdelávania Rómov. Konkrétne išlo o výzvu pre NP Škola otvorená všetkým, t. j. o výzvu na podporu implementácie modelu inkluzívneho vzdelávania v prostredí materských škôl, podporu neformálneho vzdelávania detí z MRK a podporu implementácie pedagogického modelu inkluzívneho vzdelávania v základných školách. Oprávneným žiadateľom bolo Metodicko-pedagogické centrum (ďalej v texte ako „MPC“).

MŠVVaŠ SR vo svojej odpovedi ďalej uviedlo, že sa realizoval projekt zameraný na vzdelávanie pedagogických zamestnancov, pričom išlo o jednu z hlavných aktivít projektu Spolu s Rómami dosiahneme viac.

K vzdelávaniu Rómov sa vyjadrili aj iné ústredné orgány štátnej správy, a to MV SR a Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len ako „MPaRV SR“).

MV SR uviedlo, že v roku 2016 sa v oblasti predprimárneho vzdelávania detí z prostredia MRK realizovali aktivity v rámci prioritnej osy 5. Konkrétne išlo o prípravu NP zameraného na inkluzívne vzdelávanie detí v predškolskom veku (príprava pokračuje aj v roku 2017) a prípravu dopytovo-orientovaných projektov na poskytovanie mentoringu a tútoringu pre deti z MRK na základných školách a stredných školách a štipendií na stredných školách (príprava taktiež pokračuje aj v roku 2017). Do tejto skupiny MV SR zaradilo aj aktivity v rámci prioritnej osy 6, spočívajúce vo výzve na výstavbu/rekonštrukciu materských škôl.

Podpora predprimárneho vzdelávania rómskych detí je aj súčasťou balíka Take away, (pozri vyššie 8.1.2 Projekty balíka Take away).

MParV SR uviedlo, že ako riadiaci orgán pre Integrovaný regionálny operačný program 2014 – 2020 participovalo na opatrení na vzdelávanie rómskych detí v roku 2016 vyhlásením výziev, s cieľom podporiť realizáciu projektov pre skvalitnenie a zefektívnenie dostupnosti vzdelania aj pre deti z marginalizovaných rómskych komunít. Išlo pritom o výzvy na predkladanie projektových zámerov na zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní, na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách a na zvýšenie kapacít infraštruktúry materských škôl. Stredisko však nemá informácie o tom, akým spôsobom sa tento cieľ naplňal alebo naplnil a ani o tom, aké konkrétne projekty boli cez tento program podporené.

Vzdelávanie je jednou z kľúčových oblastí v rámci integrácie rómskej menšiny. Pozitívne je, že sa projekty zameriavajú už na predprimárne vzdelávanie rómskych detí žijúcich v MRK, nakoľko takéto deti nemajú často ani potrebné sociálne návyky a ich nástup do školy býva problematický. To ovplyvňuje ich celkové pôsobenie vo vzdelávacích inštitúciách. Vzdelanie pritom ovplyvňuje aj ďalšie uplatnenie sa jednotlivca v spoločnosti a taktiež aj jeho zamestnateľnosť.

Stredisko by však privítalo viac projektov podľa vzoru projektu Aj ty máš šancu!, ktoré by však boli zamerané aj na nižšie stupne vzdelávania než je vysokoškolské štúdium.

Ďalšie projekty v oblasti vzdelávania

MŠVVaŠ SR poskytlo aj informácie o projekte Podpora výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Cez tento projekt bolo možné podávať na základe výzvy žiadosti o financovanie rozvojových projektov. Stredisku však neboli poskytnuté bližšie informácie o podporených projektoch ani o ich cieľoch, prípadných výsledkoch.

MŠVVaŠ SR ďalej informovalo o výzvach vyhlásených v roku 2016 na tému inkluzívneho vzdelávania. Išlo o projekt V základnej škole úspešnejší, v ktorom mohli na základe výzvy žiadať základné školy o nenávratný finančný príspevok na vytvorenie pracovných miest pre asistentov učiteľa, pedagogických asistentov či inkluzívny tím.

Ďalším projektom bol projekt NedisKVALIFIKUJ SA!, v ktorom na základe výzvy mohli oprávnené subjekty žiadať o nenávratný finančný príspevok v oblasti celoživotného vzdelávania. Prioritou projektu je zlepšenie rovnakého prístupu k celoživotnému vzdelávaniu pre všetky vekové skupiny.

Dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva

V rámci odpovede na otázky Strediska týkajúce sa DVO informuje Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej v texte ako „MK SR“) Stredisko pravidelne o dotačnom programe Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva. Predmetný dotačný program finančne podporuje projekty zamerané na rozvoj kultúrnych potrieb znevýhodnených skupín obyvateľstva, pričom tento program vytvára priestor pre implementáciu DVO.

Cieľovou skupinou dotačného programu sú:

- ľudia so zdravotným postihnutím (telesné, mentálne, zrakové, sluchové postihnutie vrátane ochrany duševného zdravia – v zmysle Dohovoru ZP);
- deti a mládež – najmä deti z detských domovov, deti žijúce v MRK, deti utečencov, detské obeť násilia;
- ženy (podpora projektov v oblasti kultúry prispievajúcich k implementácii rodovej rovnosti), napr. nediskriminácia žien po 45 roku života, osamelé matky, obeť násilia, ženy žijúce v MRK, ženy ohrozené chudobou;
- seniori, najmä seniori ohrození chudobou a podpora projektov v oblasti kultúry zameraných na podporu aktívneho starnutia; migranti (podpora projektov zameraných na podporu kultúrnej integrácie);
- ľudia ohrození chudobou a sociálnym vylúčením, napr. ľudia bez práce, ľudia bez domova, ľudia zo sociálne vylúčených spoločností, LGBTI ľudia, obeť obchodovania s ľuďmi.

Stredisko síce dostalo informácie o počte podporených projektov a sumách pre konkrétnu cieľovú skupinu, ale ani za rok 2016 nemá žiadne konkrétne informácie o jednotlivých projektoch a o tom, ktoré z nich vykazujú konkrétne znaky DVO.

Preto nedokáže vyhodnotiť, aký vplyv by mohli mať realizované projekty na odstraňovanie diskriminácie znevýhodnených skupín obyvateľstva. Podporené subjekty realizujúce dané projekty nezaslali ani v roku 2016 Stredisku žiadnu správu o prijatom DVO v zmysle svojej povinnosti, vyplývajúcej z ADZ, pokiaľ by projekt bol realizovaný ako DVO.

Projekty zamerané na rodovú rovnosť, rovnosť príležitostí mužov a žien a zosúladienie rodinného a pracovného života

O projektoch zameraných na elimináciu znevýhodnení vyplývajúcich z pohlavia a rodu, vrátane materstva a rodičovstva bolo Stredisko informované zo strany MPSVaR SR.

V Správe o LP za rok 2015 sme informovali o NP Rodina a práca. Na základe vyhodnotenia projektov končiaceho sa Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia, pristúpilo MPSVaR SR v roku 2016 v rámci programového obdobia 2014 – 2020 k príprave pokračovania projektu s rovnakým zameraním. Na rozdiel od predchádzajúceho programového obdobia bude podpora zabezpečená formou dopytovo-orientovaných projektov, a nie formou národného projektu. Podporovanými DVO, resp. aktivitami projektu, budú podpora flexibilných foriem starostlivosti o deti s cieľom zosúladenia rodinného a pracovného života a vytváranie efektívnych nástrojov pre začleňovanie matiek/rodičov s malými deťmi na trh práce najmä po návrate z rodičovskej dovolenky podporou flexibilných pracovných miest.

Novinkou oproti pôvodnému národnému projektu bude podpora inovatívnych foriem starostlivosti o deti so zdravotným znevýhodnením, a to tak, že flexibilná starostlivosť o deti bude môcť byť podporená aj v Bratislavskom samosprávnom kraji (ďalej v texte ako „BSK“).

Dopytovo-orientovaná výzva bola v roku 2016 v prípravnom procese. Predpokladaný termín vyhlásenia výzvy je marec 2017. V rámci oprávnenej aktivity č. 1 Podpora flexibilných foriem starostlivosti o deti s cieľom zosúladenia rodinného a pracovného života je do výzvy zahrnutý aj BSK.

MPSVaR SR v roku 2016 realizovalo aj podporné aktivity smerujúce k vyváženému zastúpeniu mužov a žien vo vedúcich pozíciách v organizáciách verejnej a súkromnej sféry. Projekt Podpora vyváženého zastúpenia žien a mužov vo vedúcich pozíciách v organizáciách verejnej a súkromnej sféry je projektom z dotačnej schémy Európskej komisie Progress. Podpora sa realizovala formou organizovania troch konferencií a súťaže pre zamestnávateľov. Jedným z výstupov projektu je aj metodologická príručka pre zamestnávateľské organizácie vypracovaná Inštitútom pre výskum práce a rodiny. MPSVaR SR ďalej organizovalo aj konferenciu zosúladenie pracovného a súkromného života v meniacej sa spoločnosti.

MPSVaR SR v otázkach týkajúcich sa projektov DVO za rok 2015 informovalo o prípravách na NP Rodina a práca II., do ktorého mal byť zapojený aj BSK. Zapojenie BSK do projektov na podporu rodovej rovnosti Stredisko odporúčalo, vzhľadom na to, že problém skĺbenia pracovného života s rodinným životom žien sa netýka len regiónov s nižšou zamestnanosťou. Nízke zastúpenie žien vo vedúcich pozíciách je v SR dlhodobým problémom a práve v BSK majú ženy potenciál na budovanie kariéry a možnosti obsadiť aj vyššie a lepšie pracovné pozície.

Z odpovede MPSVaR SR na otázky týkajúce sa DVO realizovaných v roku 2016 vyplýva, že prípravy NP Rodina a práca II boli ukončené a namiesto toho došlo k príprave dopytovo-orientovanej výzve s podobným zameraním. Z tohto vyplýva, že NP Rodina a práca v roku 2016 realizovaný nebol. Realizované boli len prípravné činnosti k výzvam. Z odpovede nie je celkom jasné do akej miery sa bude môcť zapájať do podporených aktivít aj BSK a či sa podpora bude týkať len rodičov detí so zdravotným znevýhodnením alebo aj rodičov po ukončení čerpania rodičovskej dovolenky.

Potrebné informácie sme nenašli ani na webovom sídle MPSVaR SR. MPSVaR SR sa nevyjadrilo ani k výsledkom pôvodného projektu Rodina a práca. Ďalšie podporné aktivity MPSVaR SR nemajú znaky DVO. Stredisko však pozitívne hodnotí dialóg so zamestnávateľmi ohľadom podpory rodovej rovnosti, nakoľko práve zamestnávatelia zohrávajú v tejto oblasti kľúčovú úlohu. K presadeniu rodovej rovnosti v praxi v pracovnoprávnej oblasti však môže dôjsť len vtedy, keď zamestnávatelia pochopia potrebu uplatňovania princípov rodovej rovnosti na pracovisku a podporia ju aj určitými benefitmi.

Na dosiahnutie reálnych výsledkov v tejto oblasti by však bolo potrebné zaviesť viac projektov a aktivít, pričom negatívom v tomto prípade je, že všetky tieto aktivity sú financované výhradne zo zdrojov EÚ.

Aj keď zhodnotenie jednotlivých projektov je vždy uvedené v rámci popisu konkrétneho projektu, všeobecne treba konštatovať, že v podmienkach SR sú DVO potrebným a vhodným inštitútom najmä pre integráciu rómskej menšiny. Je preto pozitívne, že v tomto smere sa rozbieha viacero aktivít. Veľkým pozitívom je projekt/balík NP Take away, ktorý je však v súčasnosti len v štádiu príprav.

Potrebu prijímania DVO vidíme, okrem rómskej menšiny, aj v súvislosti s inými adresátmi, resp. adresátkami DVO, ktorými sú ženy. V tomto smere sa realizuje minimum projektov, ktoré by smerovali k dlhodobým výsledkom. Minulý rok došlo iba k určitým podporným a prípravným aktivitám zo strany MPSVaR SR.

V súvislosti s prijímaním a realizáciou DVO je negatívom, že v drvivej väčšine sú všetky projekty financované výhradne zo zdrojov EÚ. Projekty DVO by bolo potrebné smerovať aj v rámci podpory žien v technických smeroch, vyšších a riadiacich pozíciách a podobne. Preto je dôležité do projektov zahŕňať aj BSK, čo bolo v minulosti problémom pri financovaní projektov zo zdrojov EÚ. Otázna je aj udržateľnosť a trvalosť výsledkov daných projektov.

Čo sa týka ďalších adresátov DVO, t. j. osôb znevýhodnených z dôvodu ich veku (najmä seniori, mládež, absolventi) a osôb so zdravotným postihnutím, pre tieto skupiny sú vhodnejšie najmä opatrenia trvalého charakteru. Vo vzťahu k týmto skupinám by mohli byť užitočné DVO vo vzťahu k mladým ľuďom, absolventom v pracovnoprávnej oblasti, nakoľko sa často stretávajú s problémami pri hľadaní zamestnania. Stredisko považuje za potrebné upozorniť aj na to, že sa nestretlo ani s jedným projektom, ktorý by bol zameraný na inú ako rómsku menšinu.

Stredisko zdôrazňuje, že pri zavádzaní DVO je veľmi dôležité, aby sa projekty zavádzali v nadväznosti na predchádzajúce projekty. Aby sa tak vždy využili získané skúsenosti, či už pozitívne alebo negatívne a aby existovala súvislosť medzi projektmi zameranými na rovnakého adresáta DVO. Len takýmto spôsobom sa dá docieľiť, aby DVO boli opatreniami, ktorých potreba časom pominie, čo je pojmovým znakom ako aj významom týchto opatrení.

Výskum na zistenie poznania a využívania DVO orgánmi územnej samosprávy

V roku 2016 Stredisko realizovalo druhú fázu výskumu zameraného na využívanie DVO jednotkami územnej samosprávy. Táto iniciatíva vznikla ako reakcia na novelu ADZ z roku 2013, ktorá umožnila prijímať DVO všetkým právnickým osobám. Stredisko vidí potenciál v prijímaní DVO na úrovni jednotiek územnej samosprávy, a to ho viedlo k realizácii tohto výskumu.

Druhá fáza výskumu sa týkala práve tých respondentov, ktorí sa v prvej časti výskumu označili za prijímateľov DVO. Hlavným cieľom tejto časti bolo získať viac informácií o prijatých alebo aktuálne prijímaných DVO, o ich obsahu, trvaní a účinnosti.

Prvá aj druhá časť výskumu a ich výsledky sú spracované v publikácii Strediska s názvom Monitorovanie a vyhodnocovanie účinnosti DVO v podmienkach SR, vydané v roku 2016, ktorá je k dispozícii na webovom sídle Strediska.

Druhé kolo výskumu bolo realizované necelý rok po realizácii prvej časti. V rámci druhého kola výskumu Stredisko kontaktovalo len respondentov, ktorí v prvej časti výskumu potvrdili, že DVO prijali. Stredisko chcelo zhromaždiť detailnejšie údaje o zrealizovaných DVO, keďže priamo od subjektov, napriek ich zákonnej povinnosti, žiadnu správu nedostalo. Cieľom výskumu bola aj snaha nadviazať užšiu spoluprácu so subjektmi prijímajúcimi DVO.

Elektronický dotazník bol zaslaný všetkým 107 respondentom, ktorí sa v prvej fáze výskumu označili za prijímateľov DVO. Odpoveď sme však nezískali ani od štvrtiny respondentov. Spätnú väzbu sme dostali od 24,30 % respondentov. Celkom sa teda do druhej fázy výskumu zapojilo 26 respondentov, z ktorých jeden neuviedol názov obce, za ktorú dotazník vyplňal. Zo vyšných 25 respondentov bolo 13 obcí, 9 miest a 3 mestské časti. Najväčší počet respondentov pochádzal zo stredného Slovenska.

Dotazník obsahoval 10 otázok slúžiacich na získanie detailnejšieho prehľadu o realizovaných projektoch. Zisťoval napríklad dĺžku trvania DVO, znevýhodnenú skupinu, na ktorú bol projekt zameraný či spokojnosť respondenta so samotnou realizáciou projektu a jeho výsledkami.

Respondenti si zväčša neuvedomovali, že projekt, ktorý ich mesto, mestská časť či obec realizovala je DVO a zistili to až po detailnejšom oboznámení sa s problematikou. Takto odpovedalo vyše 75 % respondentov.

Polovica opýtaných potvrdila, že DVO bolo realizované v rámci určitého projektu. Takmer polovica (46,15 %) realizovala DVO samostatne a jeden respondent sa k otázke nevyjadril. Najčastejšie boli DVO realizované prostredníctvom NP Terénna sociálna práca a Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Najčastejším zámerom projektu bola snaha o integráciu znevýhodnených skupín obyvateľov, vytvorenie pracovných miest, či vytvorenie lepších podmienok pre seniorov a zdravotne ťažko postihnutých ľudí.

Respondenti hodnotia prijatie DVO za dobré rozhodnutie. Spokojnosť s realizáciou DVO potvrdilo 88,46 %, naopak nespokojnosť vyjadrilo iba 3,85 %.

Zaujímavé údaje priniesla časť dotazníka, ktorá zisťovala časové trvanie projektov a skutočnosť, či projekty ešte prebiehajú alebo už boli ukončené. Viac ako 70 % respondentov potvrdilo, že projekt sa ešte realizuje. Na otázku, ako dlho trvajú DVO, 2 respondenti tvrdili, že DVO realizujú trvale.

Súčasťou dotazníka bola aj otázka zisťujúca záujem respondentov o účasť na prípadnom workshope, ktorý by realizovalo Stredisko za účelom vzdelávania a prehlbovania spolupráce v oblasti prijímania DVO. Pozitívnym faktom je, že len 7,69 %, čiže 2 respondenti neprejavili záujem o takýto workshop. Zvyšní respondenti buď záujem potvrdili - 30,77 %, t. j. 8 respondenti, alebo sa zatiaľ nevedeli vyjadriť - 61,54 %, t. j. 16 respondentov.

Pozoruhodná je aj skutočnosť, že viacerí respondenti vlastne popierali svoje tvrdenia, a to tak, že hoci v niektorej z otvorených otázok napísali o DVO bližšie informácie, v ďalšej sa vyslovili, že ich obec/mesto/mestská časť žiadne DVO neprijali. To, že mnohé obce/mestá/mestské časti zahmlievajú skutočnosť o prijatých DVO, prípadne odmietajú

spolupracovať, môže prameniť z nevedomosti, alebo strachu z prípadných problémov či sankcií. Aj preto je dôležitá ďalšia diskusia o tejto téme a široká informovanosť o nej. Pomohlo by to lepšie pochopiť pojem DVO, prehĺbiť záujem o realizáciu takýchto projektov a v neposlednom rade aj nadviazať hlbšiu spoluprácu a zjednodušiť komunikáciu medzi obcami/mestami/mestskými časťami a Strediskom.

ODPORÚČANIA

Na základe vyššie uvedených informácií Stredisko odporúča:

1. Ministerstvu financií Slovenskej republiky a NR SR vyhradiť finančné prostriedky na podporu rodovej rovnosti vo forme dočasných vyrovnávacích opatrení zo štátneho rozpočtu.
2. MPSVaR SR participovať na viacerých projektoch DVO zameraných na rovnosť príležitostí v praxi pre ženy na pracovnom trhu, vrátane ich výraznejšej participácii vo vedúcich a riadiacich pozíciách, v technických smeroch a zahrnúť do aktivít aj BSK.
3. Ministerstvu zdravotníctva SR a organizácii Zdravé komunity pokračovať v projekte Zdravé komunity a zároveň dôsledne dbať na to, aby sa asistenti osvedy zdravia nezneužívali nad rámec ich pracovnej činnosti.
4. MŠVVaŠ SR a iným kompetentným subjektom podporovať a realizovať projekty DVO na úseku všetkých stupňov vzdelávania, zamerané na rómsku menšinu.
5. ÚSV SR pre RK spustiť balík Take away a dbať na čo najvyššiu mieru efektivity vynaložených finančných prostriedkov.
6. Všetkým subjektom prijímajúcim DVO pri tvorbe nových DVO nadväzovať na už prebehnuté alebo prebiehajúce DVO zamerané na totožných adresátov DVO.
7. Všetkým subjektom prijímajúcim DVO plniť si svoju zákonnú notifikačnú povinnosť voči Stredisku a podávať mu správy o prijatých DVO v zmysle ADZ.